

ЗМЕСТ АБАВЯЗКОВАГА МОДУЛЯ «ГІСТОРЫЯ»

Тэма 1. Уводзіны ў вучэбную дысцыпліну «Гісторыя Беларусі ў кантэксце еўрапейскай цывілізацыі»

Метадалагічныя асновы вывучэння гісторыі. Перыядызацыя сусветнай гісторыі і гісторыі Беларусі. Фармацыйны і цывілізацыйны падыходы да вывучэння гісторыі. Цывілізацыя як стадыя развіцця грамадства і як лакальны культурна-гістарычны тып. Прадмет вывучэння гісторыі Беларусі ў кантэксце цывілізацыйнага развіцця агульнарускай і еўрапейскай гісторыі. Гісторыяграфічныя школы. Крыніцы вывучэння гісторыі Беларусі.

Раздзел I ФАРМІРАВАННЕ БЕЛАРУСКАГА ЭТНАСУ І ДЗЯРЖАЎНЫЯ ЎТВАРЭННІ НА БЕЛАРУСКІХ ЗЕМЛЯХ

Тэма 2. Гістарычныя этапы фарміравання беларускага этнасу

Найстаражытнае насельніцтва на тэрыторыі беларускіх зямель. Пачатак рассялення славян (VI ст.) і славянізацыя балтаў. Старажытнаруская народнасць як аснова фарміравання рускага, беларускага і ўкраінскага этнасаў.

Паходжанне назвы Беларусь («Белая Русь»). Эканамічныя і палітычныя фактары фарміравання беларускага этнасу ў XIV – XVIII стст. Усходнеславянскі этнічны падмурак Вялікага княства Літоўскага, Рускага і Жамойскага (ВКЛ). Роля праваслаўнай царквы ў кансалідацыі беларускага этнасу. Уплыў каталіцтва і уніяцтва. Этнічная самасвядомасць і менталітэт беларусаў. Трансфармацыя ідэнтычнасці і саманазвы беларускага этнасу: рускія, русіны, «тутэйшыя», беларусы. Духоўнае жыццё беларускіх зямель у IX – XVIII стст.

Далейшае развіццё беларускага этнасу ва ўмовах складвання рынкавых адносін у XIX ст. Нацыянальная самасвядомасць беларусаў. Зараджэнне і развіццё беларусазнаўства. Тэорыя «заходнерусізму». Ідэі беларускага нацыянальнага адраджэння ў пачатку XX ст.

Тэма 3. Дзяржаўныя ўтварэнні на беларускіх землях у IX – XVIII стст.

Еўропа ў сярэднявеччы. Станаўленне ранніх дзяржаўных утварэнняў на беларускіх землях. Кіеўская Русь. Полацкае і Тураўскае княствы і іх узаемаадносіны з Кіевам і Ноўгарадам. Феадальная раздробленасць. Стварэнне Вялікага княства Літоўскага, Рускага і Жамойскага. Роля заходнерускіх зямель у працэсе дзяржаўнага будаўніцтва ВКЛ. Асаблівасці фарміравання дзяржаўнага і сацыяльна-эканамічнага ладу на беларускіх землях ВКЛ.

Асноўныя тэндэнцыі развіцця сусветнай гісторыі ў Новы час. Эпоха Адраджэння, Рэфармацыя, Асветніцтва. Развіццё капіталізму. Першыя буржуазныя рэвалюцыі ў Заходняй Еўропе.

Люблінская унія. Уваходжанне ВКЛ у склад Рэчы Паспалітай. Войны XVII – XVIII стст. і іх наступствы для беларускіх зямель. Узмацненне феадальнай анархіі. Паглыбленне крызісу і тры падзелы Рэчы Паспалітай паміж Аўстрыяй, Прусіяй і Расіяй. Уключэнне беларускіх зямель у склад Расійскай імперыі.

Тэма 4. Становішча беларускіх зямель у складзе Расійскай дзяржавы (канец XVIII ст. – кастрычнік 1917 г.)

Значэнне ўключэння Беларусі ў склад Расійскай імперыі ва ўмовах фарміравання індустрыяльнага грамадства. Цывілізацыйнае адзінства Беларусі і Расіі. Асноўныя напрамкі палітыкі самадзяржаўя ў Беларусі. Беларускія землі ў перыяд Айчынай вайны 1812 г. Польскае паўстанне 1830 – 1831 гг. і яго наступствы.

Расійскі шлях палітычнай і эканамічнай мадэрнізацыі. Адмена прыгоннага права. Рэформы 60 – 70-х гг. XIX ст. і асаблівасці іх здзяйснення на Беларусі. Спецыфіка прамысловага перавароту ў Беларусі. Месца эканомікі Беларусі ва ўсерасійскім рынку. Змены ў сацыяльнай структуры насельніцтва.

Грамадска-палітычныя рухі і аб'яднанні ў Беларусі. Паўстанне 1863 – 1864 гг. яго ўплыў на палітыку ўладаў у Беларусі і грамадска-палітычную думку. Ідэалогія лібералізму, народніцкія і сацыял-дэмакратычныя плыні. Узнікненне агульнарасійскіх і беларускіх партый. Рэвалюцыя 1905 – 1907 гг. і пачатак расійскага парламентарызму. Сталыпінская аграрная рэформа і асаблівасці яе здзяйснення ў Беларусі. Першая сусветная вайна і яе наступствы для Беларусі.

Лютаўская рэвалюцыя і фарміраванне новых улад. Стратэгія і тактыка палітычных партый у адносінах да ўлады, праблемы выбару шляхоў далейшага грамадскага развіцця. Абвастрэнне сацыяльна-эканамічнага, палітычнага крызісу ў Расіі і расстаноўка палітычных сіл на Заходнім фронце і ў Беларусі восенню 1917 г. Перамога Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Петраградзе і ў Беларусі.

Р а з д з е л І І

СТАНАЎЛЕННЕ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ І ЎМАЦАВАННЕ ЯЕ СУВЕРЭНІТЭТУ ў XX – ПАЧАТКУ XXI СТ.

Тэма 5. Савецкая грамадска-палітычная сістэма ў Беларусі (кастрычнік 1917 – чэрвень 1941 гг.)

Роля Кастрычніцкай рэвалюцыі ў гістарычным лёсе беларускага народа. Устанаўленне савецкай улады ў Беларусі. Першыя рэвалюцыйныя пераўтварэнні. Барацьба супраць германскіх акупантаў.

Праблемы фарміравання беларускай дзяржаўнасці на нацыянальна-дэмакратычнай і рэвалюцыйна-класавай асновах. Абвяшчэнне Беларускай Народнай Рэспублікі ва ўмовах германскай акупацыі. Утварэнне беларускай дзяржаўнасці на савецкай аснове. Польшка-савецкая вайна. Барацьба беларускага народа з польскімі інтэрвентамі. Роля і месца БССР у складзе СССР.

Савецкая мадэль мадэрнізацыі грамадства. Усталяванне савецкай аднапартыйнай грамадска-палітычнай сістэмы ў БССР. Сканцэнтраванне функцый заканадаўчай, выканаўчай і судовай улады ў руках дзяржаўна-партыйнага апарату. Дэфармацыі ў грамадска-палітычным жыцці БССР. Шляхі і метады будаўніцтва індустрыяльнага грамадства ў савецкай Беларусі (асаблівасці нэпа, індустрыялізацыя, калектывізацыя). Палітычныя рэпрэсіі 30-х гг. XX ст.

Геапалітычнае становішча Беларусі ў 20 – 30-я гг. XX ст.: вынікі Першай сусветнай вайны; беларускае пытанне пры афармленні Версальска-Вашынгтонскай сістэмы; Рыжская мірная дамова 1921 г. у гістарычным лёсе беларускага народа. Грамадска-палітычнае, эканамічнае і нацыянальна-культурнае становішча Заходняй Беларусі ў складзе Польскай дзяржавы. Рэвалюцыйны і нацыянальна-вызваленчы рух у Заходняй Беларусі ў 20 – 30-я гг. XX ст.

Уздзеянне савецкага фактару на фарміраванне беларускай нацыі. Станаўленне беларускай савецкай культуры. Палітыка беларусізацыі. Дасягненні і супярэчнасці развіцця культуры і навукі ў 30-я гг. XX ст. Стаўленне савецкай улады да царквы.

Тэма 6. Беларусь у гады Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай вайны

Прыход фашыстаў да ўлады ў Італіі і Германіі. Абвастрэнне супярэчнасцяў паміж еўрапейскімі дзяржавамі ў 30-я гг. XX ст. Правал палітыкі калектывізнай бяспекі. Пачатак Другой сусветнай вайны. Вызваленне Чырвонай Арміяй Заходняй Беларусі. Аб'яднанне беларускага народа ў складзе БССР.

Пачатак Вялікай Айчыннай вайны. Абарончыя баі на тэрыторыі Беларусі. Устанаўленне акупацыйнага рэжыму і яго мэты. Рабаванне гітлераўцамі гаспадарчых і культурных каштоўнасцяў Беларусі. Фашысцкі генацыд народа. Калабаранцкія арганізацыі і іх дзейнасць на карысць акупантаў.

Вызначальныя перамогі Чырвонай Арміі (бітвы пад Масквой, Сталінградам, Курскам), іх уплыў на ўздым партызанскага руху і падпольнай барацьбы. Баявая дзейнасць партызан і падпольшчыкаў. Пачатак вызвалення Беларусі. Аперацыя «Баграціён». Завяршальныя пераможныя аперацыі Чырвонай Арміі.

Ураджэнцы Беларусі на франтах вайны і ў еўрапейскім руху Супраціўлення. Вынікі вайны для беларускага народа і яго ўклад у Перамогу над фашызмам. Захаванне памяці аб гераізме савецкага народа.

Тэма 7. БССР: дасягненні і праблемы стваральнай працы народа ў пасляваенны перыяд (1945 – 1991 гг.)

Геапалітычныя змены на міжнароднай арэне пасля Другой сусветнай вайны. Пачатак «халоднай вайны». Супрацьборства дзвюх сацыяльна-палітычных сістэм. Крызіс сусветнай сацыялістычнай сістэмы і яе распад. Заканчэнне «халоднай вайны».

Аднаўленне прамысловасці і сельскай гаспадаркі ў першае пасляваеннае пяцігоддзе. Калектывізацыя ў Заходняй Беларусі. Эканамічнае развіццё БССР ва ўмовах навукова-тэхнічнай рэвалюцыі. Эканамічная рэформа 1965 г. і яе вынікі. Спецыялізацыя прамысловасці і сельскай гаспадаркі БССР ва ўмовах адзінага народнагаспадарчага комплексу СССР. Зніжэнне тэмпаў вытворчасці і нарастанне крызісных з'яў у эканоміцы. Палітыка перабудовы, курс на паскарэнне сацыяльна-эканамічнага развіцця. Чарнобыльская аварыя і яе наступствы. Паглыбленне эканамічнага крызісу ў СССР і БССР у канцы 80-х гг. XX ст.

Грамадска-палітычнае жыццё ў СССР і БССР у першае пасляваеннае дзесяцігоддзе. Барацьба з антысавецкімі групоўкамі. Ідэалагічныя кампаніі і палітычныя рэпрэсіі ў другой палове 1940-х – пачатку 1950-х гг. Асуджэнне культы асобы І.В.Сталіна. Спробы дэмакратызацыі грамадска-палітычнага жыцця ў другой палове 1950-х – 1964 гг. Наростанне кансерватызму ў грамадска-палітычным жыцці ў 1970-я – першай палове 1980-х гг. Першыя крокі па рэфармаванні палітычнай сістэмы ў гады перабудовы. Змяненні ў Канстытуцыях СССР і БССР. Крызіс савецкага федэралізму. «Парад суверэнітэтаў рэспублік», барацьба за суверэнітэт Беларусі.

Адукацыя, навука і культура БССР у пасляваенны перыяд: дасягненні і праблемы. Дзяржаўная рэлігійная палітыка і становішча канфесій.

Тэма 8. Рэспубліка Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст.

Жнівеньскія падзеі 1991 г. у СССР. Абвяшчэнне Рэспублікі Беларусь. Пачатак фарміравання органаў улады і кіравання рэспублікі на прынцыпах суверэнітэту. Распад СССР і ўтварэнне СНД. Заканадаўча-прававое афармленне дзяржаўнага суверэнітэту Рэспублікі Беларусь.

Прыняцце Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь 1994 г. Выбары прэзідэнта і фарміраванне новай сістэмы ўлады. Рэспубліканскія рэферэндумы 1995 і 1996 гг., іх вынікі. Дапаўненні і змяненні ў Канстытуцыю Рэспублікі Беларусь. Эвалюцыя «вертыкалі» улады і кіравання.

Крызісны стан прамысловасці і сельскай гаспадаркі ў пачатку 90-х гг. XX ст. Стварэнне перадумоў пераходу да рынкавай эканомікі, напрацоўка прававой базы, вызначэнне метадаў і накірункаў рэфармавання эканомікі. Распрацоўка і рэалізацыя беларускай мадэлі сацыяльна-эканамічнага інавацыйнага развіцця краіны. Дасягненні і праблемы беларускай эканомікі.

Сусветны эканамічны і фінансавы крызіс і яго наступствы для краін Усходняй Еўропы. Сучасны стан прамысловасці, сельскай гаспадаркі і сацыяльнай сферы Беларусі.

Геапалітычнае становішча Рэспублікі Беларусь ва ўмовах сусветных глабалізацыйных працэсаў. Міжнароднае прызнанне Рэспублікі Беларусь і змены ў знешнепалітычным механізме краіны. Выпрацоўка стратэгіі і прынцыпаў знешняй палітыкі, яе шматвектарнасць. Беларуска-расійскія адносіны, стварэнне Саюза Беларусі і Расіі, Беларусь і СНД, фарміраванне мытнага саюза і адзінай эканамічнай прасторы.

Адукацыя, навука і культура Рэспублікі Беларусь. Нацыянальная сістэма адукацыі. Страты і здабыткі беларускай навукі. Стан гісторыка-культурнай спадчыны. Асноўныя накірункі развіцця літаратуры і мастацтва. Узаемаадносіны дзяржавы і царквы, адраджэнне рэлігійна-канфесійнага жыцця.

Учебно-методическая карта учебной дисциплины «История» (обязательный модуль)
для дневной формы получения высшего образования

Номер раздела, темы	Название раздела, темы	Количество аудиторных часов							Иное*	Форма контроля знаний	
		Лекции	Практические занятия	Семинарские занятия	Лабораторные занятия	Количество часов УСП					
						Л	Пз	Лаб			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
1	Введение. Белорусские земли в первобытную эпоху и в период раннего феодализма (до второй половины XIII в.)	2		2							Тесты
2	Белорусские земли в составе Великого княжества Литовского (вторая половина XIII – первая половина XVI в.)	2		2							Контрольная работа
3	Эволюция государственно-политического и социально-экономического строя на белорусских землях в составе Речи Посполитой (вторая половина XVI – XVIII в.)	2		2							Контрольная работа
4	Белорусские земли в составе Российской империи (конец XVIII – первая половина XIX в.)	4		2							Тесты
5	Становление белорусской государственности. Беларусь в 1920-е гг. – первой половине 1940-х гг.	4		4							Контрольная работа
6	Беларусь во второй половине 1940-х –1980-е гг.	2		2							Коллоквиум
7	Суверенная Республика Беларусь в условиях глобализации	2		2							Тесты
	Всего часов	18		16							Диф. зачет

Учебно-методическая карта учебной дисциплины «История» (обязательный модуль)
для заочной формы получения высшего образования

Номер раздела, темы	Название раздела, темы	Количество аудиторных часов						Иное*	Форма контроля знаний	
		Лекции	Практические занятия	Семинарские занятия	Лабораторны е	Количество часов УСР				
						Л	Пз			Лаб
1	Введение. Цивилизационное наследие древних цивилизаций, феодализма и белорусские земли	2		2					Тесты	
2	Белорусские земли в составе Российской империи (конец XVIII – начало XX в.)	2		-						
3	Становление белорусской государственности. Беларусь в 1920-е гг. – XXI в.	2		2					Тесты	
	Всего часов	6		4					Диф. зачет	

Учебно-методическая карта учебной дисциплины «История» (обязательный модуль)
для заочной сокращенной формы получения высшего образования

Номер раздела, темы	Название раздела, темы	Количество аудиторных часов							Иное*	Форма контроля знаний
		Лекции	Практические занятия	Семинарские занятия	Лабораторные занятия	Количество часов УСР				
						Л	Пз	Лаб		
1	Введение. Краткий обзор исторического развития белорусских земель с древнейших времен до Первой мировой войны	2		2						Тесты
2	Становление белорусской государственности. Беларусь в 1920-е гг. – начале XXI в.	2		2						Тесты
	Всего часов	4		4						Диф. зачет

Учебно-методическая карта учебной дисциплины «История» (обязательный модуль)
для заочной интегрированной формы получения высшего образования

Номер раздела, темы	Название раздела, темы	Количество аудиторных часов							Иное*	Форма контроля знаний
		Лекции	Практические занятия	Семинарские занятия	Лабораторные занятия	Количество часов УСР				
						Л	Пз	Лаб		
1	Введение. Краткий обзор исторического развития белорусских земель с древнейших времен до Первой мировой войны	2		-						Тесты
2	Становление белорусской государственности. Беларусь в 1920-е гг. – начале XXI в.	2		2						Тесты
	Всего часов	4		2						Диф. зачет

ИНФОРМАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКАЯ ЧАСТЬ

Литература

Основная:

1. Бригадин, П.И. История Беларуси в контексте европейской истории: курс лекций. – Минск, 2007.
2. Вялікае княства Літоўскае : Энцыклапедыя. У 2 т. / Рэдкал. : Г.П. Пашкоў (гал. рэд.) і інш.; Маст. З.Э. Герасімовіч. – Мінск : БелЭн, 2005-2006.
3. Гісторыя Беларусі : У 6 т. / рэдкал. : М. Касцюк [і інш.]. – Мінск : «Экаперспектыва», 2000-2011.
4. История Беларуси в контексте мировых цивилизаций : пособие для студентов-заочников / под ред. Н. И. Полетаевой [и др.]. – Минск : Экоперспектива, 2018. – 152 с.
5. История белорусской государственности : в 5 т. / под ред. А. А. Ковалени [и др.]. – Т. 1 : Белорусская государственность : от истоков до конца XVIII в. / отв. ред. тома: О. Н. Левко [и др.]. – Минск : Беларуская навука, 2018. – 598 с.
6. История белорусской государственности : в 5 т. / под ред. А. А. Ковалени [и др.]. – Т. 2 : Белорусская государственность в период Российской империи (конец XVIII – начало XX в.) – Минск : Беларуская навука, 2019. – 413 с.

Дополнительная:

7. Белоруссия в эпоху феодализма: сб. документов и материалов: в 4 т. – Минск, 1959-1979.
8. Белоруссия в эпоху капитализма: сб. документов и материалов: в 4 т. – Минск, 1983-1990.
9. Вішнеўскі, А.Ф. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі ў дакументах і матэрыялах / А. Ф. Вішнеўскі, Я. А. Юхо. – Мінск, 2003.
10. Великая Отечественная война советского народа (в контексте Второй мировой войны): учеб. пособие / Под ред. А. А. Ковалени, Н. С. Сташкевича. – Минск : Беларуская навука, 2004.
11. Гістарычны шлях беларускай нацыі і дзяржавы. – Мінск, 2001.
12. Довнар-Запольский, М.В. История Белоруссии. – Минск, 2003.
13. Гісторыя беларускай дзяржаўнасці ў канцы XVIII – пачатку XXI ст. : у 2 кн. / А.А. Каваленя [і інш.]. Рэдкал. А.А. Каваленя [і інш.]; Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т гісторыі. – Мінск : Беларуская навука, 2011.
14. Ігнатоўскі, У.М. Кароткі нарыс гісторыі Беларусі. – Мінск, 1991.
15. История Европы / Под науч. ред. В.С. Кошелева. – Минск, М., 1996.

16. Иллюстрированная хронология истории Беларуси: с древности и до наших дней / Редкол. : Г.П. Пашков и др.; Авт.-сост. И.П. Ховратович. – 3-е изд., доп. – Минск, 2002.
17. Марзалюк, І.А. Міфы "Адраджэнскай" гістарыяграфіі Беларусі: манаграфія / І.А. Марзалюк. – Магілёў, 2009.
18. Падокшын, С. А. Беларуская думка ў кантэксце гісторыі і культуры. – Мінск, 2003.
19. Проблемы формирования белорусской государственности в XX - начале XXI века : Избранные труды Н.С. Сташкевича / под науч. ред. А.Н. Данілова, В.С. Кошелева. – Мн., 2012.
20. Очерки истории науки и культуры Беларуси. IX—XX вв. – Мн., 1996.
21. Статут Вялікага княства Літоўскага 1588 г. : Тэкст. Даведнік. Каментарыі. — Мінск : Беларуская навука, 1989.
22. Францыск Скарына і яго час. Энцыклапедычны даведнік. – Мінск, 1988.
23. Хрестоматия по истории Белоруссии. С древнейших времен до 1917 г. – Минск, 1977.
24. Ходзін, С. М. Гісторыя культуры Беларусі ў 1920-1930-я гг. – Мінск, 2001.
25. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі : у 6 т. – Мінск, 1993–2003.
26. Этнаграфія Беларусі. Энцыклапедыя. – Мінск, 1989.
27. Юхо, Я. А. Псторыя дзяржавы і права Беларусі : у 2 ч. – Мінск, 2000; 2003.
28. Ярмусік, Э.С. Канфесійная гісторыя Беларусі : вучэб. дапаможнік / Э.С. Ярмусік. – Мінск: РІВШ, 2016. – 200 с.

ПРОТОКОЛ СОГЛАСОВАНИЯ УЧЕБНОЙ ПРОГРАММЫ УВО
по дисциплине «История» (обязательный модуль)

Название учебной дисциплины, с которой требуется согласование	Название кафедры	Предложения об изменениях в содержании учебной программы учреждения высшего образования по учебной дисциплине	Решение, принятое кафедрой, разработавшей учебную программу (с указанием даты и номера протокола)
Экономическая история	Кафедра экономической истории	Предложений и замечаний нет Зав. кафедрой Н.И. Полетаева	Утвердить (кафедра экономической истории, протокол № 14 от 23 апреля 2019 г.)
Великая Отечественная война советского народа (в контексте Второй мировой войны)	Кафедра экономической истории	Предложений и замечаний нет Зав. кафедрой Н.И. Полетаева	Утвердить (кафедра экономической истории, протокол № 14 от 23 апреля 2019 г.)

ДОПОЛНЕНИЯ И ИЗМЕНЕНИЯ К УЧЕБНОЙ ПРОГРАММЕ УВО
на ____/____ учебный год

№ п/п	Дополнения и изменения	Основание

Учебная программа пересмотрена и одобрена на заседании кафедры

_____ (протокол № ____ от _____ 201_ г.)
(название кафедры)

Заведующий кафедрой

_____
(ученая степень, ученое звание)
(И.О.Фамилия)

_____
(подпись)

УТВЕРЖДАЮ
Декан факультета

_____
(ученая степень, ученое звание)
(И.О.Фамилия)

_____
(подпись)